

Megjelenik a Társalkodóval minden héten kétszer, t. i. vasárnap és csütörtökön. Előfizetheti helyben a szerkesztő 's kiadó tulajdonosnál uri utca 453dik szám alatti Trattner-Károlyi ház első emeletében, egyebütt pedig minden királyi posta-hivatálnál. Az ausztriai birodalomba vagy külföldi tartományokba kívántató példányok iránt csupan a bécsi cs. főpostahivatal utján történhetik a megrendelés. Az Értesítőben mindenféle hirdetésny felvetetik 's pontosan és jutányosan közöltetik.

FOGLALAT. Magyar- és Erdélyországi. (Előléptetés; a magyar kereskedelmi társaságot ért súlyos csapásról; szózat a dunatiszai csatorna tárgyában a külföldi tekintélyek véleményei után; Szatmár megye tisztújító széke; biharmegyei közgyűlés; horvátországi dolgok; erdélyi ügyek; a tenger-hajózási társaság közgyűlési határideje; budapesti napló.)

Amerika. (Mexico az egyesült státusok békeajánlatát viszszaülte; yukatani tudósítások.)

Portugália. (Ellenforradalom, 's miniszteri változás; újabb zendülések.)

Spanyolország. (A madridi angol követ újabb ovása Montpensier hűzassága ellen, különféle kegyelmi jelek osztogatása; vélemények a bűnbocsánati rendelet felett.)

Dánia.
Schweiz. (Forradalmi események.)
Értesítő; dunavízjárás.

Magyar- és Erdélyországi.

Ócs. kir. ap. Fölsége a magy. kir. Helytartótanácsnál megüresült iroda-igazgatói hivatalra Nyék Mihály helytartósági tanácsost érdemesiten legkegy. méltóztatott.

A magyar kereskedelmi társaságot ért súlyos csapásról.

Midőn a nagy lelkesedéssel, és szép pénzbeli öszveggel megindított m. k. társaság igazgatója az első évi munkáját fényes eredményeiről szóló jelentését felolvasta, minden részvényes megerősítve látta azon nézetét, hogy ezen intézet, ha okosan és becsületesen vitetnek ügyei, nagy jóvendőnek örvendhet. Ezen alkalommal az igazgató előadta, mikép ő az alapszerződés szerint minden teendőjét a választványnak előlegesen bejelenteni tartozván, gyakran megessett, hogy olly vállalatokról volt kénytelen lemondani, melyek nagy hasznót hajtandottak, és pedig azért, mert a szerződhetés némelykor csak percztől függött, ebben pedig korlátoltsága miatt akadályozva volt, 's ha ezen körülmény fen nem forgott volna, az eredmény a felmutathatónál sokkal fényesebb leendett, így tehát magát ezen szorított állapotból kivétni, 's nagyobb működési körre felhatalmaztatni kérte.

Mi jelen lévők azon elvből indulva, hogy a társaság egész állapota az igazgató becsületeségétől és okosságától függ, azt vettük tekintetbe: vajjon érdemel e' ifjabb Szabó Pál bizalmát? 's egy évi tapasztalás után a határtalan bizalmat kimondottuk 's csak arra köteleztük, hogy munkálatit egy hó elfolyása után jelentse be a választványnak. Tudni kell pedig: hogy ezen határozat megállapításába minden vélemény színezet befolyt, és direct részt vett. Isten e' bűnünket és vakságunkat meg nem bocsájtotta, hanem érette keményen megostorozott! A gyűlés után mi volt várhatóbb, mint hogy a 12 percentnél bővebben kamatozott részvényeink ára szépen felmenni fog, azonban alpári sem voltak eladhatók, mert a kereskedői világban ifjabb Szabó Pál becsületéről és kereskedői eszélyességéről mindig rossz hírek keringtek, mivel azonban tényekkel ki sem lépett fel, a részvényesek készek voltak ezeket irigység, és gyűlölség rovására írni. A mint a másik év számadási napja következett, mindig sűrűbbek lettek a vesztéségi hírek, 's folyó hó kissaszonyhava 27én szorongattott kedéllyel léptünk a nagygyűlésbe, hol a vártnál is rosszabb igazsággal levünk meglepetve, mert az igazgató előadásában a sok önmagasztaló, másokat pedig ostorozó fellengős előadásából kislult: hogy ez évben nemcsak kamatokat nem kapunk, 's a tavali szép tartalék tőke felemészítve lón, hanem a befizetett tőke része is elveszett, egy szóval a mérleg **81,000 pft kárt** mutat. Mint okok előadattak először a változó conjuncturák, melyek szerint az ön merénylre vett cikkék ára alább szállván, nyereség helyett kárt okoztak. — Erre azt jegyzem meg, hogy egy derék nagykereskedő nekem a tavali évről azt vallá meg, mikép a mult hó kereskedési tekintetben a fényesek közé nem tartozik ugyan, azonban a rosszak közé sem számítható, mert az elején igen jó volt, később egy kis vesztéséget mutatott ugyan, de nem a tőkéből, hanem csak a már bevett nyereségből; de annyi mégis maradt, hogy azal meglehet elégedni, minélfogva ügyes kereskedő vesztéséről egyáltalán nem panaszkodhatik. A kár másik okának azon természetű és szállító jellemelensége mondatott, kikkel az igazgató áruszerzési kötésre lépett, mert ezek vagy épen nem teljesítették kötelességeiket, avagy olly hanyagul és rosszszul, hogy a szállított árukat külföldre, hova előlegesen eladva voltak, küldeni a társaság hitele csökkentése nélkül nem lehetett. Kellott tehát mást venni, mint-

hogy pedig az ár azonközben változott, innét tetemes kár származott, hanem némelyek — kislult hogy csak egy — bepereltettek, 's így remélhető: hogy a kár némikép pótolva leend. Elősorolta tovább: hogy gőzmalom, és magyar tengerhajó társaságokat alapított, melyekbe részt vett, 's ezekből valamint más tett czélszerű intézkedéseiből nemcsak a kár rövid időmulva pótoltatni fog, hanem nyereség is lesz, és pedig markolászható. A felolvasás után többféle javaslatok tétettek, némelyek a bajt abban vélték rejleni, hogy az alapszabály egyik nevezetes pontja megváltoztatott, azért annak visszaállítását sürgették, mások ezt azon okból kívánták, mivel általa a közönség bizalma fog növekedni, mert a többség azt tartja: hogy több szem többet lát, 's nagyobb bizalma leend olly vállalat iránt, mellyről tudja, hogy ügyei több szakértők előleges megfontolása után intéztettek. — Ezt Szabó Pál, 's még némelyek elleneztek 's az előbbi kimondá, mikép ez sok bajt szűlné, ötlet compromittálná, 's e' társaság ügyeire lesújtólag hatna, sőt ollyformán nyilatkozott: miként ez esetben le is mondana az igazgatóságról. Ez sokaknak nem tetszett ugyan, de azért mégis végzés e' tárgyban nem hozatott, az az megmaradt a határtalan hatalom, 's a jó jövőbe vak remény. —

Átmentünk a legtermészetesb teendőre, t. i. a mérleg megvizsgálása tárgyában leendő bizottság kinevezésére, mely egyszerű dolog nagy meghasonlást, és keserű kifejezéseket volt képes előteremteni. Kunewalder ismeretes jó hírű nagykereskedő előadta, hogy a mérleg csupa számainak vizsgálata a társaság hitele emelésére már nem elegendő, mert elterjedt hírek szerint a társaság pénzalapja nincs azon állapotban, mellyben lenni mondatik, 's lennie kell; azért nézete szerent szükséges egy általános inventariót tenni, hogy a kereskedői világ a valóságáról győződhessek meg. — Ez Szabó Pál részéről nagy elenszegülésre talált, 's többek által pártoltatva lón, de Kunewalder kijelentette, hahogy terve el nem fogadtak, inkább elveszti befizetett pénzét, mitsem hogy a többi fizető határnapokban fizetne, 's ezt sok meghatalmazói nevében is jelentette. — Erre nagy surlódás, és személyeskedés következett, végre Szabó Pál kijelentette: hogy az illy inventarió képes az egész társaságot megbuktatni. Ezen véleménye előadása felett ifj. Szabó Pálhoz menvén ezt mondam neki: „az ur vádoltatik, 's gyanusítatik, azért ön becsületesen áll a legszigorúbb vizsgálatot megkivánni. — De erre azt felelte; mikép ezt tennie nem lehet; mire válaszoltam: miként én ezt nem értem, de ha én lennék az ő állapotában, en magam kérném a legszigorúbb bírálatot, 's bíráimnak azokat kérném kineveztetni, kik ellenem legerősebben törnek. De erre ismét röviden csak azt monda: „ez nem lehet.“

Ekkor én Szabóban becsületes embert már nem láttam! Szavazatra kerülvén a' dolog, Kunewalder indítványa megbukott, 's a kiküldetés csak általános vala, hanem a kisebbség mégis kivitte azt, hogy ha a vizsgálók felvilágosítást kívánnak, akkor az igazgató a leveleket is előmutatni köteles, mi által a jó ügy mentve lón. Reám különösen rosszszul hatott idősb Szabó Pál durva modora azok ellen, kik kedves fiát gáncsolni merészlettek, de leginkább hogy fia ügyében ő tiz szavazatot adott. Azonban a sors segített e' vesztésünkben is, mert Szabó és felei minden erejüket megfeszítették, hogy Kunewalder ne legyen mérleg vizsgáló, mit ki is vittek; de az egyik választott lemondván, helyébe Kunewalder, mint a három után leg több szavazatot nyert lón kinevezve. — Ez történt az első napon. —

Másnap a jegyzőkönyv felolvasatott, ez olly szépen olly csinosan volt szerkesztve, hogy ellene mi észrevétel sem történt, de mégis minden jelenlévő vádolólag érte: mikép az igaz szavak mellett a tanácskozás szelleme az előadottól különbözött. Azonban illy nagy reális bajak között nem akarván szavak felett vitázni, elfogadtuk, 's magunkévá tettük. Ezután arról folyt a tanácskozás: vajjon a mérleg vizsgálat eredménye közgyűlésnek, avagy csak a választványnak mutattassék e be? Utóbbi natározatott azon hozzáadással, hogy ha ez annak szükségét látandja, hivjon öszsze közgyűlést. — E' napon ifjabb Szabó Pál indítványára!!! a régi statutum visszaállított, ezután uj elnök és választványi tagok választattak. Nem jó jelként tünt fel már azon körülmény, hogy ezen bizalom adta tisztetek alkalmas egyedek nagyon vonakodtak elfogadni, a' szava-

zások alkalmával idősb Szabó Pál már nem tiz szavazattal szavazott, hanem ezeket mások között osztotta fel, mi ismét arra mutatott, hogy itt valami alattomos játék üzetik. Továbbá határozatott, hogy az ötös kamatok kifizettesenek, de újabb befizetés ne történjék. —

A gyűlés után néhány napra elmentem a m. k. t. irodájába, 's az igazgatói jelentést elkérvén némelyeket magamnak kijegyeztem. E' foglalkozást midőn végzém ifjabb Szabó Pál eddig nem szokott alázattal arra kért, hogy ezen ügyünk felett hamarjában a közönségnek jelentést ne tegyek, mert ez esetben igen valószínű, hogy az egész vállalat megbukik; már pedig ez nagy kár lenne, mivel az idén is már **36,000 ft.** tiszta haszon vagyon, 's így remélhető, hogy legfeljebb három év mulva az egész kár kipótolva leend, 's az én hazafiságotomtól ezt annyival inkább elvárja, minthogy közbenjárására nemcsak a magyar *) hanem a német hírlapok is megígérték, mikép a mérleg megvizsgálata előtt e' tárgyban mit sem fognak közölni. Ezekre megjegyzém, mikép megtudom különböztetni a közlésre alkalmas tárgyaktól a nemközöndőket, 's épen nem tartom, hogy az ügyek jó kezelése melletti szerencsétlenség közhírré tétele árthatna; nehogy azonban a' netalán bekövetkezhető nagy baj okának — habár érdemellenül — én mondathassam, a rögtöni közléstől való elállásomat nyilatkoztattam. — De áttértem a' kezelés feletti nézeteim előadására, 's feleleteket kértem, nevezetesen feltűnt előttem: hogy bizonyos Nagl nevű kereskedővel kötött repcezállításról az mondatik a' jelentésben, hogy említett szállító csak **2000 pft** felfizetés mellett volt a' szállításra bírható, de ekkor is olly rossz repcezt szállított, mely kiküldhető nem lévén helyette mást kellett venni, 's így ezen egy szállító **25,000 pft** alkarosította a' társaságot. Hanem erre csak az mondatik a' jelentésben: hogy hiszen hazánkban a' perlekedés hálátlan munka! — Ezt szemére vettem Szabónak, 's midőn íranta mentegetődzött; azt mondam neki: miszerint Nagl t'perbe időznie kötelessége lett volna, mert nem is említvén, hogy van a' társaságnak rendes ügyvéde, a' váltóörvényeszeké arrol nem vádolható, hogy a' kötelességöket hanyagul teljesítő felek felett elég szigorú ítéletet nem mondanak, ez tehát az ő hibája, 's illy eljárás mellett természetes a' vesztés, sőt a' bizalom híjánja is, mert valamint a' mezei gazda tudja, hogy minő szorgalommal, 's belátással viszi szomszédja gazdaságát, úgy a' kereskedők is tudják collegáik eszélyességét és minőségét kifürkészni; már pedig ha azt látják, hogy a' magyar k. társaságra bármi rossz portékát reá lehet kenni, 's őt megkárosítani a' nélkül, hogy ezt keresné, akkor természetes, hogy illy társaság részvényei kelendőségre nem számolhatnak.

Szabó erre azt válaszolta, hogy ha az ő személyes eljárásában rejlik a' híjárósság oka, tehát rendelkezék róla a' jövő közgyűlés, de kért, csak hogy idő előtt mit se közöljék. Ezután azon különös szerencsében részesültem: hogy egész a' lépcsőig elkísért, 's én hallgatásra ígérke, zém. —

Elszökése tudva van, mi a' teendő most? Feloszszuk e' a' maradék egyébiránt szép summa pénzét? avagy új igazgató által folytattassuk a' kereskedést? megvallom: nem tudom! A' legközelebbi gyűlésen a' pro és contra kát felhordván meglássuk miben fogunk megállapodni. Részemről azonban mégis kijelentem, hogy ha valamely becsületes, jó hírű, nevű egyed az igazgatóságot felállalja, kész vagyok az együttmaradásra szavazni, mert most is él bennem azon meggyőződés, hogy becsületeség, munkáság, eszélyesség, és kellő tárgyavatottság mellett e' társaságnak van jóvendője, de ha illy egyed részünkre nem ajánlkozik, akkor jobb az eddigi vesztéssel megelegedve a' megmaradottat viszszaakérni.

Az egészéből két hasznos tudomány folyik, adja Isten, hogy megértsük. Először egy előttünk ismeretlen fiatal embernek hittünk, noha jelleme ellen igen kétes hírek szárnyaltak, és pedig ollyak, melyek alaptalanságuk esetében hitelesen megezőfolhatóak voltak, de mi ezt nem követeltük, hanem hittünk. Itt azonban az egész társaság menthető, mivel azon igazgatót a' választvány vezetése alá vetvén csak kötve hiit a' komának, ellenben mi néhányan, kik a' mult

*) Mi is magyar hírlap vagyunk, de azért semmi illyszzerű felszólításról, annál kevésbé ígértéteiről mit se tudunk. Mit is ezennel minden támaszható vádak ellen ki nyilatkoztatunk. Szerk.

évi közgyűlésben minden ellenmondás nélkül határozunk — mea culpa én is köztük voltam — a megrovást megérdemeltük, hogy egy évi tapasztalás után jónak láttuk általános bizalmat szavazni. Ismérjük el hibánkat, s legyünk ovatosbak jövőre, ekkor a nyereség a mi részünkön leend, mert ha belátást vásárlottunk, azt drágán nem fizettük, mert a vesztetéssel általa jövődében többet nyerhetünk.

Végezetre cuique suum, Kunewalder az egész hazától elismerést, helyeslést, és köszönetet érdemel.

Rosty Zsigmond.

Szózat a duna-tiszai csatorna tárgyában a külföldi tekintélyek véleményei után.

II. Jóllehet Klenze minden előgördített nehézségei, mint látni fogjuk, csak újabb kiadásai s variációi a Váshelyi-féleknek, melyek általam annak idejében tökéletesen egytől egyig megcáfoltattak: bizosságra okaért azonban nem lesz felesleges, azokon futólagosan keresztülmenni, s részint a 'Hiradóban', részint a 'Jelenkorban' megjelent e tárgyra vonatkozó értekezéseimet a tisztelt olvasó emlékezetébe visszahozni.

1) Mindenek előtt azt mondja Klenze: hogy az előterjesztett munkálatokban nem lát kész terveket, csak hiányos vázlatokat, melyekben a 'nivellációt' kivéve, minden csak hypothesisen alapul, és azért a 'tervnek' elődöntő pozitívításához hiányzik az a 'biztos támpontok, melyek hiánya következtében saját ezen véleménye is csak oda szorítkozik, hogy inkább az elfogadandó rendszer választása, mint egy bizonyos terv kivitele állapíthatasság meg.

Igaz, Beszédes ur terve a legkisebb részletig kidolgozva nem volt, részint költségkímélésből, részint azon tekintetből, miszerint tervezőnek, ha egyszer mind tervének végrehajtója, soha nincs szüksége a legkisebb részletek kidolgozására, melyek a tervet fogadásával agyában különben is tisztában állnak. B. ur tervével csak a csatorna kivitele lehetőségét, mely ő előtte kétségbe vonott, és a költségvetést kívánta kimutatni, s aligha gondolt arra, hogy terve oly számos revisión át rostáltnak fog. De másként is, valljuk meg őszintén, ritka azon tervezet, mely a végrehajtás előtt részletesen kidolgoztatott. Például a középponti vasutnak N. Maros és Kövesd közti egyik legnehezebb feladata vonala határozottan még mult ősszel sem volt megállapítva, annál kevésbé terve részletesen elkészítve, holott pedig a munkálattal íme vonal tövéhez közeledtek. 'S kérdem, ki van e egész tökélytel dolgozva az annyira nagyfontosságú Tiszaszabályozatnak tervezete, pedig mint halljuk, az ásó és kapa forgatását szándék megkísérteni? Amde kerekén tagadom, hogy B. ur terve csak hiányos vázlatoknak tekinthető, mert nem nélkülöznek semmi adatot, mik részint előterjesztett terve megírástására, részint a bírálóknak e tervtől eltérő véleménye esetére, önállónlag egy dunatiszai csatorna mikinti létrehozhatóságát kimutatására szükségesek. Világosan bizonyítják imez állításomat a hollandi vízmérnökök, kik épen nem panaszkodnak, hogy B. terve pozitív bírálatára kevés adatokat s csak hypothesiseket nyertek volna, sőt ezek ajánlott módosításokkal egy ujonan átdolgozott tervet kapcsolnak hivatalos jelentésökhöz, mit nem tehetnek, ha minden szükséges adatokkal nem bírnak. 'S felhívok minden szakértőt, tegyen tanubizonyosságot, vajjon egy csatorna-terv vizsgálására nem elegendő e? ha a csatornavonal határozottan a természetben meg van állapítva, hossza kétszer fellánczolva, földzete kétszer, sőt nagy részben háromszor nivellálva, a Duna és Tisza legkisebb, közép s legnagyobb vízszínei határozottan kijelölve, a Duna és Tisza vízmennyisége, sebessége s keresztmetszései előadva, s ezek nyomán a csatornavonal térfektí rajza mellett egy tökéletes hosszszelvény (Längenprofil) készítve, melyben a csatorna megállapított fenéke behuzva adatik, több keresztmetszvények mellékeléssel. Hiszen ezek nagyobb részben a változhatlan helyszíni adatok s nem hypothesisek; ezekből állapítja meg a tervező a többiek is, melyek a tervhez képest tetszés szerint változtathatók, például: a csatorna fenékét nagyobb vagy kisebb esettel, keresztmetszvényeit nagyobb vagy kisebb oldalrészével; a perczenkint lefolyó vízmennyiséget és sebességet, a toroki épületeket és a közben eső vízszelvények számát. 'S ha ezekhez később a társaság által tétellet furatások eredményét hozzá kapcsoljuk, kérdem: minő adatok kívántatnak még egy csatornaterv bírálatára? Klenze bizonyosan a német tudósok sajtósága természeténél fogva B. ur terve bevezetését ama történeti forrásból akarta kezdeni, miért nevezik a Tiszát Tiszának, a Dunát Dunának? honét veszik ezen két folyók eredetüket, és minő változatokon mentek át kezdettől fogva a mai időkig?

Klenze urnak fenebbi nyilatkozata képtelen ellentétben áll tulajdon előadásával is, mert adatok hiányában kérdem, mikint adhatott oly tervezeteket, melyeknek költségét legrészletesebben — egyes forintokig kiszámítva —

előterjeszteni jónak látta? De legfeltűnőbb Klenze urnak amaz állítása: miszerint a 'tervnek' elődöntő pozitívításához hiányzik az a 'biztos támpontok, s azért saját véleménye is inkább az elfogadandó rendszer választására, mintsem egy bizonyos terv kivitele megállapítására vonatkozik. Ezzel máskint annyit mond: B. tervét pozitívítással elődönteni, vagy elődöntő pozitívítással megbírálni adatok hiánya miatt nem képes, és következően minden előterjesztendő saját állításai is, a pozitív bírálat csak hiányos vázlatoknak tekinthető!!! Minek derekasan csakugyan meg is felelt. 'S azért inkább az elfogadandó rendszer választására, mind egy bizonyos terv kivitele megállapítására szorítkozik véleménye.' Ezzel ismét megsemmisíti hivatási eljárásának czélját, és ennél fogva itt tökéletesen berekeszthette volna jelentését, melynek következő részleteit a 'mondott előzvények után maga Klenze érvényteleneknek vallja.

2) Klenze ur B. ur tervét bonczolgatván a m. kir. építészeti igazgatóság ellene tett észrevételeit — melyeket én a bp. Hiradó mult és ez évi számaiban tökéletesen megcáfoltam — helyesli, hozzá téve, hogy az áruszállításra kétes lenne a csatorna eredménye, mert sokkal több áru lévén fel- mint lefelé szállítandó, a csatornabani nagyobb vízesség miatt, nagyobb vonóerő kívántatnék mint a Dunán.

Ezen nehézsége Klenze urnak V. urtól kölcsönözött, és minden megmutatás nélkül pusztá szóval gördítették elő, mit én a 'Jelenkor' ez idei 33. és 34. számaiban biztos számításokkal megcáfoltam, és kimutattam, mikint a csatorna vize sebessége a hajók járásakor 0, 81 láb; mint-hogy pedig a Duna sebessége ennél négyszer nagyobb, s minthogy Dunán a lovak a hajótól messze húznak, és ezáltal is erejöknek egy tetemes részét veszítik, midőn a csatornához közel a hajóhoz alkalmaztatnak; fel nem foghatom, hogyan állítják ama jó urak, hogy a csatornán nagyobb vonóerő kívántatnék mint a Dunán. Említett jelenkori értekezésemben világosan megmutattam, hogy a vontató erőben nagyon csekély különbség leszen a mi folyóvízi csatornánk, és az állóvízi csatorna közt. Az érdeklettek méltóztassanak azt átolvasni s meg fognak győződni, hogy némi hamis megrögzött eszméket, mily nehéz még a tudomány ösvényén is kiirtani. A Dunán fölfelé egy ló legfeljebb 320—350 mázsát húzhat, midőn a mi csatornánkon fölfelé is 1300—1500 mázsát elbirhat. Hogy pedig még inkább átlássa a tisztelt olvasó Klenze állításának alaptalanságát, kiírom a hollandi mérnökök hiteles kutfó után közölhető pontos számításuk eredményét, mely szerint a csatornabani szabadon folyó víz a fenékszögök által eszközölt feltorlasztás nélkül általok módosítva 100 öltre 3'' vonat hanyatlással=1,464'' 100 öltre 4'' vonat hanyatlással Beszédes terve szerint=1,686 láb. A hajók járásakor pedig, minthogy a hollandi vízmérnökök módosítása szerint minden szekrényzúgónál a felső vízszin egyenlő magasságra torlasztatik az előtte álló szekrényzúgó alsó vízszine magasságával, a közép sebesség=0,626 azaz nem egészen 2/3 láb leend. Ha Klenze Beszédes csatornája fenékét 100 öltre 4 vonat esettel tekintetbe vette volna, és számítás tesz: bizonyosan nem kis meglepetésére egyes-nesen nem állíthatta volna, hogy a csatorna vize sebessége nagyobb a Duna vize sebességénél, mely 3 és 4 láb közt áll.

3) Klenze a vizeróvel dolgoztatás elvét a jelen században alkalmazhatónak nem tartja, részint mert nem hiszi, hogy az állítólag kínálkozó 9 millió köb-ölnyi víztömeg ezen vidéken rendelkezésre feltalálható legyen; mert ha annyi van, szerinte az bőven elegendő egy sokkal egyszerűbb állóvízi csatorna éltetésére; részint pedig azért (s itt tökéletesen egyetért a m. kir. építészeti igazgatósággal) mert ha a víznek oly erő tulajdonítatik, hogy a csatorna medrét kiássa, akkor csak varázseróvel lenne utóbb gátolható, hogy azt, ha kész ismét el ne rontsa. (Imez utolsó ellenvetés a legújabb, és épen ujságánál fogva a leggyengébb is!)

B. ur nem is akarja egyedül az állítólagosan kínálkozó 9 millió köb-ölnyi tájbeli víztömeget a csatorna kiképzetésére használni, hanem a Duna vizét, melyel minden időben rendelkezhetik azon módon, mint a Hiradó 373—386. számaiban részletesen előadám, fogja a csatorna kibővítésére alkalmazni. Az sem áll Klenze szerint: hogy ha 9 millió köb-ölnyi víz rendelkezésre feltalálható, állóvízi csatornát lehetne inkább építeni; mert viztartányban a földzete homokos volta miatt azt felfogni lehetetlen; és még azért sem, mert a tájbeli vizeknek állóvízi csatornára használható nagyobb része a csatorna legalacsonyabb környékén, például Ócsa és Dabas körül létezik, tehát azzal a felső bugaczi csatornákat éltetni lehetetlen. Különben a furatások eredménye után — mit még Klenze nem tudhatott, s azért e' részben tökéletesen menthető is — kisült, hogy állóvízi csatornát építeni lehetetlen.

Az előgördített nehézségek második részére igen könnyű a felelet. Mig a csatorna völgyelete a víz ereje által

bővítették, addig abban sem fenék, sem szekrényzúgók nem léteznek, tehát abban szabadon nagyobb mennyiségben és sokkal nagyobb sebességgel foly a víz, mint különben a hajók járásakor. A vizeróvel dolgoztatás pedig azon módon történik, mint a Hiradó említett számaiban kimerítőleg megmutattam. Ha egyszer azonban a csatorna völgyelete kellőleg kibővítettet, és emberi kezekkel rendes oldalrészűt nyert, az egész hosszaságra alkalmazandó több fenék — és szekrényzúgók s toroki épületek által, a megállapított fenékeset csekélyisége miatt, a csatornabani folyó víz, mind mennyiségére, mind sebességére nézve szerfelett korlátozva tartatik, s azért nem is szükséges más különös varázseróvel gátolni, hogy a kész csatornákat ismét el ne rontsa. A hajók járása alkalmával, mint fentebb láttuk, majdnem állóvíze leszen a csatornának, mely nem ronthat, mint a szárnyszegte madár nem röpkülhet. Bámulom az illy bámulatra méltó képtelen ellenvetések előidézőit, mert minden gyausítás nélkül mondom: vagy nem tiszta szándékkal illetik e' csatorna ügyét, vagy tisztában nincsenek: mikint lehessen folyóvízi csatornát, tetszés szerint igen mérsékelt, és csekély sebességgel ellátandó építeni? 'S különös, hogy a hollandi vízmérnökök terjedelmes jelentésében nyoma sem létezik az illyféle nehézségeknek, melyek czáfolatra sem érdemesek, mivel eszméjükben magok világítják a czáfolatot, s azért a mennyiben egy részről utatör, úgy másrészt — ha tekintélyektől jönnek — bosszantók. (Folytatatik).

Nagy-Károlyból. Szatmármegye tisztújító közgyűlése oct. 21. és 22. kén tartott. Hat esztendő óta várakoztak a rr. ezen alkotmányos ünnep megülésére, s mivel a mindég közbeesett akadályok miatt az csak most tarthatott meg, a készülétek megtétettek, hogy a hosszú várakozásnak minél dicsőbben feleltessék meg. Nem akarok panaszkodni k o r u n k fő bűne, a vesztegetés ellen, mely ezuttal is égbekiáltólag gyakoroltatott.

Tudja és látja ezt e' népek sorsát igazgató isten, és ő igazságos leend ítéletében. Aggasztó félelmünk csupán az: hogy az illy emberi és polgári kötelességeikről megfeledkező hazafiak!! miatt a csapás sújtó ostora a millió ártatlanokat sem kíméli. Nemzeti sülyedésünk egyik hatalmas oka aligha e' szívsebző körülményben nem rejlik.

Miként szeptemberi közlésünkben tudatuk, a tisztújítás határnapjának kijelölésekor mind a két párt fellépett, azon különbséggel mégis, miszerint az egyiknek voltak vezérjelöltjei, kiknek neveik minden honfi kebelben viszhangra találtak. A másik t. i. a magát vége felé mérsékelt pártnak elkeresztelő rész nem bírt nevet találni, mit jelszól használva működéseit megindíthatná, s győzelmet vína ki.

— H o g y a n l e t t m e g i s, hogy K. által értek czélt? az a mysterium könyvébe iratott be. Ezen fellépéstől kezdve minden csendesen, s minden háborgás, annál kevésbé vesztegetés nélkül folyt. A választó nemesség t ö b b s é g e E. és D. neveket haragotatva, a kenyértörés perczéig szilárdul állott; a helységekben vásár- és ünnepnapokon víg multságok közt ön agyuk teremtette rigmusokat daloltak: Illy állapotban köszönte, ránk oct. 21. ke mint a restauratio napja.

Ezt megelőzte a körülmények kívánta közgyűlés, hol a választó nemesség összejárása, a majd megtartandó tisztújítás előszabályai, s egyéb a választásnak lehető renddel leendő megtartását czélzó előgondoskodások tárgyalattak; itt adatott tudomásra, hogy mivel Szatmárban tisztújítások almával nem ritkaság az öklözés, s az ölmosok szereplése, tehát sorkatonaság fog a pártok közt választal felállítani. Végre hogy valami egyéb is végeztessek, tehát Pozsonynak az Erdélyi egyesülés iránt körzésbe bocsátott levele felvétellet, applaudáltatott, és elfogadtatott. Másnap volt a 'yalódi, lelket melegítő demonstratio. Ez a választók bévonulása volt a székvárosba.

— Az ellenzék táborának bevonulása fejezőllas ugrós és b u z d i t ő magyar zene kíséretében minden élt és mozgót ki a szahadra, vagy az ablakokba esalt. Tizenkét zászló lobogott ugyanannyi jeles korteskapitányok vezetése alatt; a tábor után pedig vonult a minden kocsi-láncolatok legszebbike; maguk a hintók, lovak, ezek szerzőszámai, kocsisok, s huszárok oly látványt nyujtanak a gyönyörködő szemeknek, mely csak örömet csak megelegetést szülhetett; s midőn a benülő magyar férfias arczokat pillantók meg mind megannyi eltagadhatlan törvényes utódit Álmos és Árpád apáknak, azt gondolók: hogy a kilenczedik század l e g d i c s ő b b ünnepén vagyunk, hol a nemzet alkotmányára esküszik a hét kapitány, s utánok az egész sereg.

— Bésereglett minden rend, és idom nélkül a mérsékelt párt táborá is zöldgallyaktól beárnyékolva. A szokásos tisztelgést mind a két fél megtévén, tanyáikra vonultak.

Másnap 9 órakor megnyílt a választó közgyűlés. Főispán helyettes az ellenzéki jelöltet is a rendes kijelöltek közé igtattá; ekép szavazás dönthető csak el az ügyet, s hogy

öszeütközés ne történhessék, szavazatszedésre két választvány neveztetett ki, egyik a mérsékpártiak számára, másik az ellenzékiekére.

Eddig jól ment minden; kivén a mi nem jól ment; de midőn főispánhtes e választvány tagjainak kinevezésében túllépé az arányt, miszerint t. i. azzal inkább a mérsékiek közül tisztelt meg nagyobb részt, az ellenzék gyanakodni, s nyugtalanok d n i kezdett, megkezdett a szavazás; s az ellenzék nagyobb elpártolásokról kapván hírt tudta hányadán áll a dolog. A szavazásnak esti 6 óra tájban lón vége, s Korda Lőrincz, mint első alispán ki lón kiáltva 3399 szóval 2127 ellenében.

Az ellenzék sajnosan tudá meg ezt, miért is a másnapi választásban részt nem vett; s csak mint szánakozó spectator volt jelen. Ment is a választás egy szavazáson kívül gyorsan. Eredvénye ez: Gabányi Sándor 2od alispán, főjegyző: Vallyi Lajos; aljegyzők: Riskó Ignác, Sánta József; levéltárnok: Endrédy Lajos; főpénztárnokok: Ujhelyi Károly, Pécsy Gábor; főügyész: Korda Péter; alügyészek: Sánta Imre, Fényes János, Madarassy János; ügyelők: Jörös Lajos; pertárnok: Sulyok Gedeon; esendbiztosak: Rozsy Mihály szbirói címmel, Mezei Gedeon. Nyiri járásban főszbirő: Pécsy Ignác; alszbirák: Sulyok József, Gyulai Antal, Csanády János; esküttek: Brezanóczy Lajos, Horváth Ferdinánd, Csaholczy István; adószedő: Veres Lajos; mezei biztosak: Balázs Sándor, Balogh György; — krasznaközi járásban főszbirő: Fogarassy László; alszbirák: Jékely Menyhárd, Galgóczy Sándor, Uray András; esküttek: Uray Tamás, Kiss Gedeon, Oshvát József; adószedő: Uray Károly; mezei biztosak: Böszörményi Antal, Riskó László. Szamosközi járásban: főszbirő: Kende Gusztáv; alszbirák: Noeh János, Szakadály Károly, Kende Kanut; esküttek: Ács Antal, Gyene Pál, Hagara Sándor; adószedő: Csepely Albert; mezei biztosak: Pésuj István, Pongrácz Alajos; Nagyánjai járásban: főszbirő: Szeőke Károly; alszbirák: Pika Miklós, Mándy Bertalan, Tolnay Antal; esküttek: Tarjány Vilmos, Papp Vincze, Balla Daniél; adószedő: Császy Bálint; mezei biztosak: Nagy Ferencz, Daróczy Zsigmond. Az orvosok, sebészek, mérnökök, irodai személyzet, bábák, s egyéb a megyei tisztikar kiegészítését tevő állomások egyedei főispánhelyettes által megerősítettek; kivén kik nem erősítették meg, és felfüggesztve hagyták.

A mint tapasztaltuk, a győzők nem igen vagynak győzelmökkel megelégedve, s azért diadalmi rigmusokat nem is komponáltak. Érmelléki.

Biharból oct. 19. Mai közgyűlésünk egybehívását, mint elnöklő főisp. helyettes megnyitó beszédében előadta, azon httótanácsi intézvény vette igénybe, mely által a megye felszólítatik, hogy nádor ó fensége hivatalba lépének ötvenedik évi örömnapija megülésére kebeléből küldöttséget rendeljen. Mielőtt azonban a rendek a küldöttség kinevezéséhez fognának, főisp. helyettes ur legfelsőbb helyről érkezett elnöki rendelet folytán arról értesítette a rendeket, miszerint nádor ó fenségének aggasztó betegsége miatt a novemb. 5re tervezett ünnepély bizonytalan időre elhalasztott, s felszólította a rendeket, miszerint adják utasításul kinevezendő küldötteiknek, hogy csak legfelsőbb helyről érkezendő tudósítás bevárásával induljanak el a kiűzött czélra. Figyelmesekké lettünk a megnyitó beszédre, mert az ellenzék, a gyűlés előtt szállongó hírszerint, csak olly férfút kívánt küldöttségi vezetőül elfogadni, kihez ót a bizodalom és szeretet kötelékei kapcsolják. És az ellenzék illy férfunak hitte nm. gr. Zichy Ferencz ó exeját, kinek kormányzása szelidséget nálunk a hű emlékezet őrzi, ki önmaga teljes bizodalmat bíró, legnagyobb mértékben érezheti s tolmácsolhatja annak becsét.

S az ellenzék ezen akaratának erkölcsi sulya volt. Ezen suly az illetőknél is tette a maga hatását. Főisp. helyettes ur megnyitó beszéde végén önmaga indítványozta; hogy a nm. gróf ur kéretessék meg, a küldöttség vezetésének elvállalására. Rögtön következett a helyeslés mind bal, mind jobb oldalról; mert amaz önkaratát látta végzés erejére emelkedni; emez pedig, ha lett volna is más akarata, azt alig tudta volna megyei viszonyaink között életbe léptetni. — Főisp. helyettes ur pedig előre bocsátván, mikép nála többen jelentették magokat, kik szeretnének küldöttségi tagokul fölmenni, papirost vett elő, s arról felolvasá neveiket azon egyedeknek, kik véleménye szerint küldöttekül volnának kinevezendők. Az ellenzék teljes szabadságában hagyta főisp. helyettes urnak, hogy a küldendők iránt tetszése szerint vélekedjék; de ezen szabadságot maga részére is követelék; s miután látta, hogy főisp. helyettes ur névjegyzékéből Biharnek legtiszteltebb neveit kihagyta, ezeknek betételét és mások n a k kitörlesztését sürgeték. Eképen történt, hogy B. Ö., T. Ö. B. testvérek s igen sokan kimaradtak a főisp. helyettes név-

jegyzékéről, s még akkor is, midőn a közönség az általa tisztelt neveknek beigtatását erőlyesen sürgeték, a beigtatási cselekvényen némi lassuság, kitérés, s a nem akarás szinezete ömlött el. Azonban a közkívánat elől kitérni csakugyan nem lehetvén, az ellenzék által kinevezett egyedek küldöttek gyanánt följegyeztetének. A főisp. helyettes névjegyzékéről felolvasottak között a rendek figyelmét, különösen két eskütt, — kik közül egyik a főisp. helyettes által, talán a bizonyos ujság körül előbbi időkbén szerzett érdeméinél fogva, tisztujítás után neveztetett ki — vonták magukra. Szózatok emelkedtek, a nevezetteknek kihagyását sürgeték; és védelmökre saját pártjukból sem kelt ki senki. Hiában! vagynak emberek, kik ellen a közvélemény kimondá ítéletét, s van bizonyos okoknak olly hatalma, mely elől nincs menekvés, nincs védelem. Kitöröltettek; s helyökbe mások tétettek.

A s z á m o s tagokból álló küldöttség kineveztetvén a rendek abban állapotak meg, hogy míg az elhalasztott ünnepély iránt felsőbb utasítás nem érkezendik, küldötteik utnak ne induljanak. —

Horvátországi dolgok. Innét is — miként minden részéről az országnak, és melléktartományinak, hol a tulsó oldali nézetek erőteték fel magukat, csak bajok, s idétlen ellenszegüléseket tudathatunk. Azt mondják amott: szép dolog conservativnek lenni, de ha csakugyan szép dolog, miért nem felelnek meg ezen urak amaz értelemnek, mit a conserkatív szó fejteget. Jól tudjuk, hogy mindnyájan ellenzékiek nem lehetünk, s hogy a kordkérdések czélszerű kivitelében pártokra, véleménykülönbségekre van szükség, de azt még sem foghatjuk meg, hogy bizonyos rész magát conservativnek címezetgi, valóban pedig nem egyébb az ellenkezidnél. Szóljunk Horvátországról, mellynek uralkodó pártját a Bp. Hiradó is védszárnyai alá fogadta, s ez úton bizton hihetni, hogy conservativék.

A zágrábi lapokat közelebbi napokban nagyobb részt a nádori magyar ünnepélyre küldendő megyei képviselők kinevezése fölötti gyűlések leírása tölté meg. Említők egyik számunkban, miszerint a Horvatszke Novine, s utána hű fordításban az Agramer Zeitung nyílt felszólítást intéztek a horvát törvényhatóságokhoz, minél fogva a megyenkénti képviseletet, mint országos függetlenségükbe (?) ütöközöt — részokról ne fogadják el, hanem inkább zágrábi püspök báhelyettes ó exlja tiszteltetnek meg közakarattal kijelölési joggal, s az általa feltett sorozatból aztán a hatóságok választanának. Ime itt a conservativ következetesség. Eddig — ha jól olvastuk törvényinkre támaszkodó iuspublicumunkat, a hatósági képviselők egészen a választók által nevezettek ki, minden előleges elnöki kijelölés, vagy ajánlás nélkül ugy annyira, hogy minden választásink közt csupán ez egy — a követ vagy képviselő választás érdemi meg valódi értelemben a szabad választás nevet; s a conservativék mégis — ellenére conserváló elvöknek — újítási visketegekben odáig haladnak, hogy e jogról önkényt akarnak lemondani, csak hogy bizonyos nézetek ne szerepeljenek vezetőleg. Hidjék meg urak, önök nem jó úton járnak, legalább itt — alkotványos országunkban nem.

A mondott felszólítás vagy minek is nevezzük, megtette hatását, holott nálunk saját érdekünkben tett hasonló felszólítás legfőlebb tudomásul szolgált volna. Varasd és Kőrösmege, s Károlyváros a zagrebszke novine szerint határozott, s csak a mindenben s mindenütt a jogosság, törvényesség s igazság ösvényén tántoríthatlanul haladó Zágrábmege irányában hiusult az meg. De vegyük közelebből a dologot.

Károlyváros octob. 10én tárgyalta a nádori ünnepélyre öszvehívó rendeletet, mely alkalommal — az idő rövidsége miatt, s egyéb tekintetekből is a város főbirája, s egy tanácsnok mint ó hatóság részéről képviselők a majd tartandó nádori ünnepélyre elválasztattak ugyan: mindazáltal tekintetbe véve azt, mikép ujjabb korunkban Horvátország municipalis jogai, valamint egyéb közjogi viszonyai is éles bonczolgtások alá vétettek benn és künn, egyszersmind a tisztelt tanács figyelmét fordítva azon nyomos körülményre, miszerint a kormányzék által a horvát törvényhatóságok nem együttvéve — mint szokás — hivattak meg, hanem külön külön, nehogy innét hátrányos következés vonathassék egykor e tartomány municipalis jogaira, határozatott: miszerint zágrábi püspök báhelyettes ó exlja kéressék meg az iránt, hogy ha majd a horvát képviselők Budán az érintett ünnepélyen megjelenendnek, azoknak mint bán hely.élükre állván ugy mutassa be őket, mint Horvátors. országos képviselőit, s nem ugy, mint egyes hatóságok küldötteit. Egyszersmind határozatott az is, hogy Károlyváros ezen híres conclusuma, mely egyenesen a Horvatszke Novine hamvadandó romjaira van építve, minden horvát és szlavoniai hatósággal körlevél útján tudassék, s ók is hasonló intézkedésre

szóltassanak. — Már hogy szomszédink saját részokról így gondolkodnak, ám legyen; mi kimutattuk, hogy nem törvényesen cselekszenek, s az idő még máskép fogja kimutatni, de hogy a szlavoniai megyéket is ók akarják bán elnök által mint horvátországi követeket bemutatni, s hogy a kir. városok is ide lennének soroztatandók; már erre engedjenek meg önök szomszéd urak, de kénytelenek vagyunk kimondani: mikép vagy nem tudják alkotványos jogait, szokásit, s törvényeit az országnak, s ez által hagyják magukat indulatuk által egész a baklövésig ragadtatni; vagy pedig annyira malitiosusok, mint kik — csak hogy másnak ne használjanak, magukat temetik el; habár erre ismét megjegyezzük, miként önök nekünk legkissebbet sem használnak, hanem mi akarunk önöknek mint subjugált, de szabadságának nem csak viszszaadott, sőt hozzánk emelt nemzetnek — hol csak lehet, jót tenni. Ez a mi akaratumk, mitől nem rettent vissza bennünket sem lárma, sem harag, sem hálátlanság, sem — vörös sipka.

October 19én pedig nemes Varasdmegye rendei gyülekeztek öszve főispáni helyettes elnöklete alatt tartott rendkívüli közgyűlésre. E gyűlésnek a nádori ünnepélyen kívül még a z időközben meghiányosult tisztikar kiegészítése is tárgya volt. A cortesek meglehetősen mennyiségben gyűltek be a megye székvárosába vörös sipkában fekete rojtjal, illyr zene kíséretében. Megkerülték a megyeházát, körül muzsikálták az adminisztrátor és első alispán szállását, azután nagy hetykén tanyáikra mentek inni és enni — köleskenyeret, és kukoricza málét; mi dicséretükre válik, mert így legalább nem kell nagy időköz a kijózanulásra. Reggeli 9 órakor első alispán Sch. — ki időközben a károlyvárosi váltótörvényzék elnökévé nevezetett — küldöttséget szemelt ki a rr. köztül fhttest a gyűlésre meghivandót. Főispánh. megjelent, a gyűlést megnyitván; első alispán hivatalát a rendeknek viszszaadta. Következtek az adó-vevő üdvözetek, mik ott napi renden vagynak, nehogy valaki más gondolatra jöjön. Az üdvözlések egy pap indítványára jegyzőkönyvbe fognak igtatatni.

Ezután következett a kijelölés; négy név közül az első Simuncsics Sándor eddigi főbiró kiáltotta ki első alispánnak; ki is azonnal üdvözölő beszédet tartott, megemlítve az illyr patriotizmust. Helyét a felső zagorjai (hegyi) kerület alszolgabirája Halper Miklóssal tölték be; ennek helyére Kiss Donát alsó zágoreci eskütt tétetett. A megválasztottak letévén esküjüket az egész választási ünnepély mély bánatára a corteseknek béfejeztették. S most vétetett elé a nádori ünnepély tárgyában érkezett rendelet, mellynek mind felhívó, mind elhalasztó része, nem különben Károlyváros főnebb érintettük határozata is felolvasattak. Mire a rr. R. A. ügyész indítványára azonnal határozatilag kimondák: miszerint ns Varasdmegye ezuttal a nádori ünnepélyre küldendő képviselők választásába semmikép sem ereszkedik, hanem felirnak ó felségéhez alázatosan kérvén a fejedelmet: hagyná meg zágrábi püspök báhelyettes ó exljának, miszerint haladék nélkül hívná öszve a melléktartományok t. hatóságit tartományi gyűlésre, hogy ott ezen tartományok részéről az érintett ünnepélyre képviselők választathassanak. Ezen határozat ellen az ellenzék — miután törvényes gyakorlatból merített okai a felzúdult többség által figyelembe nem vétettek — tiltakozott, s különösen azért, hogy csak a novemb. 19én tartandó gyűlésen lettek volna a közügyek eldöntendők, s főispánhelyettes saját akaratából azokat egy hóval előbb hozá szőnyegre. — De a többségnek a tiltakozás nem lévén inyére, aztán nem is igen örömet hallgatván az igazságot azt jegyzőkönyvbe tétetni nem engedé. No! ezek azok az eldicsért conservativék, kik a Bp. Hiradót táblabirájik koszortájába fűzék mindjárt az Agramer Zeitung mellé.

Két nappal később vagyis 21kén nemes Kőrösmege rendei tarták első alispáni elnöklet alatt rendkívüli közgyűlést. Tárgya ennek is, miként a főnebbieknek a nádori ünnepély tárgyában leküldött rendelet volt; melly mihelyt felolvasatott, s tartalma a nem értőknek is megmagyaráztatott, a megyei tisztü főügyész indítványára határozatott: „minthogy ezen egyesült tartományok törvényhatóságai egyenként hivatnak meg a főnebb címzett ünnepélyre, nem pedig — miként a tartományi hatósági jogok kívánák, együttvéve: alázatosan megkéretni határozatott ó felsége: parancsolná meg zágrábi püspök báhelyettes ó exljának, miszerint a melléktartományok tartományi gyűlését haladék nélkül hívja öszve; ha pedig ezt az idő rövidsége nem engedné, hatalmazná fel ó felsége a báhelyettes báni conferentia-tartásra, hol is ezen tartományok részéről a tartományi képviselők megválasztathassanak. Egyszersmind felirat határozatott báhelyettes ó exljának is, hogy a rr. ezen repraesentatióját ó felségénél közbejárása által pártolni méltóztassék.“

Ezek azon eredmények, melyeket tudatni akartunk. Nem vizsgálók ugyan, de elégségesek arra, hogy a tudás mérlege általuk is nehezteljön. Azonban szándékosan halasztók utólagra az Zágrábmegyé, mely e kérdésnél is megmutatja, miként a hogy tiszteli a horvát tartományok municipális jogait, s azok fenntartásuk mellett szólni és cselekedni kész: úgy tiszteli a viszonyt is, mely Horvátországot Magyarországhoz századok óta kapcsolja, állatva azt: mikép üdvös reformot csak azon úton eszközölhetni a mellék tartományokra is, mely úton az eddigi — gyakran viharos időkből fenntartás iránt történt, vagy is közegyetértés, kölcsönös együttműködés, az ő kapocs tisztelete — szóval a magyar törvényhozás által; s e nézetben vagynak olyankor is, midőn — mint jelenleg, nem törvényhozásról, hanem arról van szó; mikép tisztelhetnének meg kitűnőbb hazánk 50 éves nádorát, hogy mit millió kebelrejteke zár, azt — habár csekély mértékben is — szemek elé rajzolhassuk.

Nemes Zágrábmegye ugyanaz nap, midőn Varasd, t. i. octob. 19én tartá rendkívüli közgyűlését első alispáni elnöklet alatt, mely alkalommal az Túrmező grófja mindjárt az ülés elején óvást tett az elnöki meghívás azon kitétele ellen, miszerint bizonyos praesidiale tárgyalása is fel fog vétetni. Szónok azon oknál fogva, mert törvényinkben sehol említve nincs, — a praesidiale ellen ünnepelesen okavodik, s óvását jegyzőkönyvbe kívánja ígattatni. — Elnök alispán rövid felvilágosítást ad: mikép ez azért történt, hogy az ünnepe elhalasztása minél gyorsabban essék a rr. tudomására, azonban az óvás helyesléssel fogadtatott. A felolvasott meghívó rendeletre a rr. megújíták mult évi november hóban az Pestmegye hasonló felszólítására hozott határozatukat, miszerint ők — mint megye — a nádori ünnepeben vendnek képviselőik által alispáni elnöklet alatt részt.

Majd az iránt tett túrmezei gróf J. A. elnököl alispánnak neheztelő észrevételt, hogy ez meghívó leveleiben említ: mikép ezen rendkívüli közgyűlésen egyéb fontos tárgyak is szónyegre hozatnak. Ezt tenni alispán urnak joga nem volt, mert van a megyének határozata, mely szerint rendkívüli közgyűléseken csak olyan tárgy vitathatik, mely ilyen gyűlés egybehívását megkívánta. Alispán úr tehát felszólít a rendeket, akarnának é az által egyéb tárgyakba ereszkedni, vagy a felhívott határozat mellett maradni. A rr. egyhangulag a határozat mellett nyilatkoztak; miért is azon leirat, mely roszszalja a megyének abeli eljárását, minél fogva a túrmezei panaszok megvizsgálására kirendelt kir. biztos ellenőrzésű kebeléből több személyből álló küldöttségget nevezett ki, s meghagyja a rendeknek saját köreikben maradni, s nem nyúlni a felségi jogokhoz — a más nap tartott kisgyűlésre halasztatott, hol is felolvasatván a rendes közgyűlésre utasított. Ezen közgyűlésen jelen volt a zágrábi káptalan képviselőse is, mely béke okáért bele egyezett, hogy a nádori ünnepeken a káptalan küldöttsége a megyeével olvastassék egybe, s úgy jelenjenek meg. Valóban ideje volt a zágrábi káptalannak egy ilyen lépést tenni.

Kukovics kir. biztos oct. 16án ismét megkezdé túrmezei vizsgálódását, de ugyanazt nem folytathatá. Ennyit Horvátországról ez alkalommal.

Erdélyi ügyek. Az E. H. ban Dózsa Dániel Erdélyi rendőrségi állapotáról tárgyavatottan értekeznek. Valóban átalakulási korszakunkban fel-felmerülő kérdésnek közt hamarjában nem is lehetett volna egyet, mely a javítást az összehívott országgyűléstől a maga nemében sürgetőbbben kíváná — kiszemelni, mint épen rendőri helyzetünket. Értekező alapos nézeteket közöl annak reformjáról, valamint értelmes szavakkal festi mostani aggodalmas létét; különösen kifejti, miként a megyéken, hol a rendőrségi fenytéket kezelő apróbb tisztek hatalma csak egy olly tömeg felett uralkodik, mely az alkotvány körén kívül áll, nem fenyegeti a kormányzást s a belső csendet annyi veszély; de székely földön, hol a népnek jogosságával kezébe van adva a jogtalanságokérti boszu ezer eszköze, hol az elnyomásoknak az alkotványos jogok gyakorlatában a nép kezénél van viszszaforlása, bárminő rendezetlen hatalom sulya, egy véletlen ébrülést, s ez ébrüléssel ezer rendtelenségeket s fékezetienséget idézhet elé azon fölül, hogy minden történetes titkos és nyilvános bujtogatásoknak, lázszasztásoknak olly könnyen éledő kovásza lappang egy illyszerű rendszerezetlen jogosságban és jogellenes rendszerben, minő e nép közt uralkodik.

Tudjuk, hogy 1834. óta azon öntudatra jöttek a székelység alsóbb osztályai, hogy ők a főnemességek és megyei nemességek egyjogúak. A tömeg és főnemesség jog-egyformaságának hiedelmébe végre a burocracia kezdé belé nőni, s minthogy legtöbb méltatlanság, a rendőri kezelés útján nőtt már e nép felett gyakorlat sőt municipalis intézkedések által is szentesített rendszerre, a bu-

rocracia új lépéseket kezdé tenni; de nem az alsóbb osztályokat igyekezett a lehetőség feloldozni terhétől, hanem a jogegyenlőség eszméjéből a főnemesséket kezdé azon rendszer alá huzni, mely alatt a két alsóbb osztály feljajdult. Ez új irányt én rosznak tartom, mert igaz ugyan, hogy a közösen tört nyomor édesebb, de midőn a hatalmaskodó kéz a jogait jobban ismerők felett kezdett pálcát törni, darázs-fészekbe nyult. Aztán ezen eljárásban a lappangó elv is rosz, mert ebben ez van kimondva: az alsóbb nemesség a főbekkel egyenlők voltak egykor jogban, legyeknek tehát most egyenlők a jogtalanságban, vagy is: ők kutba estek, essünk mi is kutba az ő vizsgáltásukra. Az értelmesebb tömeg lehet is ebben vigaszt; de az értelmesebb rész búsan jajduland fel, apró jogaiban s kiváltságaiban rendetlenül megtördelt alkotványos ereje felett.

Az idő itt van. Tehát hogy változzék, az idő kiemelte már a népet régi ostobaságából, a civilisatio lelkébe oltotta jogainak önértétét, s illy politiai rendszer azon fölül, hogy csak egyesek önértékén s gondolmányán alapulva, gyakori kihágásokat rejt magában, már következetlensége által is méltán neveltséges azon tömeg értelmisége előtt is, mellyet e rendszer inkább nyom. Szabadjon a mi politiai fenytékünk következetlenségét, és neveltségét egyetlen példával megmutatnom. Adassék fel egy székely határprédálásért; mit gondolnak szives olvasóim, mi lesz pénzbüntetése? Alig képes még képzelni is azt, ki e nép közt nem lakik, hogy a büntetés a feladó tetszésétől függ. Ha a kártevőt a falusi bírónak jelentik fel, csinjáért egy forintot fizet; mert tudni kell, hogy székelyföldön a falu székének egy forintig való ítéletési joga a falusi bírónak egy forintig büntetési jogává rendellenül. A vádlott tudhatja, hogy határprédálásért a büntető jog a királybíróé, de hogy sem annak 12 ftot fizessen, inkább fizet a falusi bírónak egyet, mit még egy félkupa pálinkára is lealkudhatik. Ha a határprédálót a dulónak jelentik fel, ez bünteti hat forint; ezt is jobb szívetlennel fizeti mint a 12ft, mert azt még le is alkudhatja; s köztünk maradt szó legyen, a tiszt a néppel épen ugyalkudozza az alkotv. büntetést, mint tót a gyolcsot. És végre ha a királybírónak adatik fel, az megbünteti 12 ftig; ezt is a szegény bűnös valamiképp megalkudta, csak hogy nem a főtisztek jelenték fel, kinek 24 fra rug büntető hatalma. E rendszer szerint fizet az, ki másnak fejét összehasogatja épen annyit, mint kinek neveltséges madáró adójából egy varjukonty hibázik. stb.

Nem szégyenlem álmodott előhaladásunk daczára hinni, hogy e nép feletti rendőri fenyték a nemzeti fejedelmek korában jobb volt és illőbb egy alkotványos néphez mint most. Akkor a czirkálások alkalmával egy forum határprédálót bűnök mi voltához képest, míg most egyes tiszt egy óra alatt száz büntetést feletti pálcát tör s a legnagyobb bűn, mint a legkisebb, egyforma kapta, mellyre ráütheti hat vagy tizenkét forintját.

Az állománytól egész föld kerekességén legfösvényebül fizetett s ezen fizetéshez mégis gyakran méltó egyeseknél van most a legnagyobb hatalom a világon, u. m. a büntető hatalom, az elégtévő hatalommal kapcsolatban a székelyföldön. Bizony hiszem, hogy egy dulónak évi tisztat fizetése alig eléglővoinak patkójára. Hiszem, hogy ki practicus szemmel az általam jellemzeni szándékait viszonyon végigtekint, o hajtaná fogja ugyan, hogy a székely burocracia tekintélye féktelenségében is álljon addig, míg egy jobb rendszer létesül, de melegebben fogja óhajtatni, hogy bár még e hongyülésen, ha csak ideiglenesen is, egy biztosabb rendszer létesülhetne, mely összekocczanó érdekeink közt is a rendőri fenyték egy biztosabb, jogszerűbb, s kevesebb kényességekkel járó alapját vesse meg.

Fogarasról pedig ugyanazon lapnak következő érdeket irnak, mi méltó megjegyzésre, kivált a tudósítás végét illetőleg. Minap Brassóban mulaték, épen azon időtámban, midőn a korlátnok választást meghozá oda is az erdélyi Híradó. Az előtti nap azon városban igen különös hírek szárnyalnak vala a korlátnok választását illetőleg, mellyek a nem német ajkuakat, különbség nélkül, magyarokat és oláhokat nem kis tündésbe hozák; de annál nagyobb vala az öröm, midőn az igaz tudósítás egy este néhány percz alatt villámként elhatott minden felé. Ekkor mindent egyebet félretéve, a beszéd tárgya kirekesztőleg bel politikánk vala. Azon időpontig, míg az országgyűlési választások Brassóban is figyelmünket magokra fordíták, főleg két más tárgy érdekelt bennünket: ezek közül az egyik tartományi biztos és királyi hivatalos T. F. ur szállásának hivatalos bérontása, hivatalos peccsétjeinek letörése; papiroseinak és minden butorainak város katonák általi kihordatása és a tanácsház egyik szobájában lett elhelyezése. A ház ugyan, mellyben T. F. ur lakott, a város tulajdona, a törvényes megintések is, hogy kiköltözzék, törvényes uton megtörténtek; mindazáltal ezen eset a közönségnél nagy benyomást tett, s mindenki várja következményeit. A második tárgy Fogarast leginkább érdekli, ha nem az egész

magyar nemzetet is. Önök észre fogták venni, hogy az országgyűlési követválasztás alkalmával a brassai szász hírlapok is említést ténének valamely tetemes pénzüszszegről, melly felett az universitás a szász hatóságok véleményét is kikéré, hogy azt mire lehetne fordítani legjobb haszonnal. A heverő öszszeg kétszáz ezer pftot tesz. A vélemények különbözők valának; de a brassai tanács s a városi és vidéki községek abban egyezének meg: hogy vegyenek azon kétszáz ezer forinton 5 pctes motallique status papirosokat, mellyek kamatoznának mind addig, míg a fogarasi jószág inscriptiója kitélik, ekkor pedig a szász nemzet tüssént vásárolja meg örökösen, es mennyire csak lehet tulajdon elemivel telepítse bé, hogy majd elmondhassa: a város usque ad Barassu s nem csak ad Barklt. Ugy hallom, hogy még más szász hatóságok is a brassaihoz hasonló véleményt küldének bé e tárgyra nézve. Vajjon mit fognának ehez mondani a magyar hatóságok? Mit is mondanának? azt, hogy a kinek sok pénze van, megvásárolhat és tulajdonává tehet akár egy egész országot is. †

A Josephinum nevű árvaház részére f. évi jul. aug. és sept. hóban köv. adakoz. történetek: Schwartz József 2, Fabini János 2, Gilevszky András 2, Jersikovszky János 2, Zvieb Károly 2, Pauer György 2, Argauer József 5, Seyb Vilmos 5, Miltenberger Károly 2, Fuchs Antal 2, Helfenstein Máttyás 2, Lipp Tamás 2, Proodmann András 10, Hummer Sebestyén 2, Sperl Gáspár 2, Esporti Benedek 2, Pulmann Antal 2, Preiszer József 4, Paulovits György 2, Keimer József 2, Fülöpp István 2, Joannovics Miklós 10, Heiszky Ignác 10 ft 44 kr; Strázsa István hagyománya 5, Kasche József 4, Petrovits Klára 10, Gränner János izraelita hagyománya 100, Frey Antal 2, Glosz József 2, Reichhardt Ignác 2, Kassay Károly 2, Manega Sándor 5, Gellesz János 2, Harth Ferencz 2, Hermann Pál 2, Bender Márton 2, Willinger Pál 2, Herhold István 2, Gebhard Gebhardus 2 öl tüzellő fát, Röck Márton 3, Perstl Károly 2, Staffy Márton 2, Fink Engelbert 2, Nefl Ferencz 2, Vándorffy János 2, Streng János 2, Kovács János 2, Spurio Fábán 5, Vochmitska János 4, Bernhard Ferencz 2, Kunczy József 3, Gaszt János 2, Leonhard Christóf 5, Willenthal Antal 3, Reichensperger József 2, Eder Ferencz 2, Hafner János 3, Kraill Antal 3, Schumarszky Ignác 3, Takácsy János 3, Fuchs Antal 3 ft p. pénzben. Melly adakozásokért a biztonság részéről hálás köszönet nyilvánítatik Aigner Ferencz m. k. intézeti pénztárnok által.

A tengelyre házó zászlós társaság f. 1846. évi november 10kén, estü 5 órakor közgyűlést fog tartani, mellyre a t. cz. részvényesek az iparegyesületnek ujvilág-utczai, Ilkeyféle házban levő székházán megjeleni kéretnek. A bizottságy rendeletéből.

Budapesti napló. (Nov. 1jén.) Ma nyittatik meg ünnepelesen a honi par emelés tekintetéből felséges királyunk által alapított s fens. nádorunkról nevezett pesti kir. József ipartanoda, mellynek közzjóra rányzott hatásától igen sokat várunk nemzeti előhaladásunk tekintetében. Figyelmeztetjük ez ünnepekre a művelődés s nemzeti közérdekekért buzgó honfiakat, ne mulasztják el azt jelenléttelkkel díszesíteni. Az ünnepelel először az egyetemi egyház, azután pedig annak épületében történik.

Mindkét kör megtartá tisztújítását. A pesti körben elnök: Ráday Gedeon gr.; alelnök: Fényes Elek; igazgató: Piperkovics Péter; pénztárnok: Ferenczy Lajos; könyvtárnok: Jeszenszky János; jegyző: Csanády György. A nemzeti körben elnök: Teleký László gr.; alelnök: Vorösmarty Mihály; igazgató: Sántha Péter; pénztárnok: Antal Mihály; könyvtárnok: Friebeisz Rudolf; jegyző: Reöck István. E választás után megnt a két kör egyesítését rebesgetik. E két testület azonban ollyan, hogy egymás mellett is megfuthatja pályáját, csak létezésének élelnekbb tanujeit is adná más egy szer; mert hidjük egymást; pedig első czél volt: ismerkedni, második: tenni is valamit a hazáért. Es ez utóbbiról hallgat a krónika.

Halljuk a hét napjainak magyar neveit! Egy fiatal lángész, kinek történetesen más teendője nem volt, a hét napjainak polgári jogot nyert, olly nevei helyett következőket gondolt ki, a korszerű par menete szerint: dolgozó, munkás, cselekvő, tevő, működő, foglalkozó, teremtő; ez utólsót leginkább elteremtette. Csak maradjunk ez egyszer a régi mellett.

A ferencziek terén egy új vendéglő nyílt meg, a halálhöz; az eszme ugyan nem új, mert eddig is sokan mentek mindennap a halálhoz vacsorára; de Pesten szeretnek a halállal szembe nézni míg az nem veszedelmes, azért ugy hiszszük, hogy e halálos hajlékban csak a rántott csibe meg hering, és főtt káppan juthat szomorú sorsra.

Nemzeti színházunkban multszerdán adatott először a „Néger” regényből drámává alakított mű, mit élvezetelvé tenni színésznok is iparkodtak; a közönségben is látszott akarat e kétszer eredeti mű pártolására. — Cerrito Fanny, Sary Fanny, és Scherzer Fanny folyvást szerepelnek színpadunkon. E sok Fanny közt annyira megoszlik a közönség, hogy hamarjában meg sem határozhatni: kinek szörja koszorut. Sant Léon kellemes kis nevével minden esetre kegyencze marad a közönségnek.

Minap Kolozsánszky színházi volt balletmester színe hozá új magyar tánczát, melly azonban semmiképp sem akart magyarnak mutatkozni; minek is erőteli némelly ember annyira szellemét, holott magyar vér nem buzog ereiben? Ma-

gyar zenét és táncot az készítsen, ki érzi mindkettőnek nemzeti becsét s hatását.

Kőhegyi Vigadó tánczát nagyban tanulják, szerzőjén kívül más táncz mesterek is tanítják, u. m. Pesten Crombé, Beauvall, Abeles, Chladek; és Budán Wolf.

A pesti bérkocsisok egyenkint adóznak egész évre híd-vámba 24 ft, járdabérül 12 ft, ezenkívül üzletdíj 28 frtot p. ben. Továbbá minden éjjel tartozik 12 bérkocsis ében maradni, s szükség esetére lovaival készen állani, ha t. i. úgy tetszik. Ezért különösen joguk van minden héten 14szer gombáskodni, mit onnét következtetünk: mert csak 15dik esetben kerülnek fenytés alá. Egy lap azt mondja: hogy nem csoda ha a bérkocsisok igen haragosak, mert a jelen abrakdrágaság nagyon boszantja őket.

Mult esütörtökön búcsuzott el Szőgyény László eddigi helytartósági tanácsos s a tanulmányi bizottság elnöke ó nmlga a' czimzett nm. hivataltól elfoglalandó majd az alkanczel-lári állomást. A' nm. helytartó tanács nevében gr. Széchenyi István ó exclja szónokolt. A' tanulmányi bizottság részéről k. t. Czéh bizottsági ülnök tartá a' búcsuzó beszédet.

Szalay László lelkes írónknak Politikai szónoklatival is rövid idő mulva tanulékony órákat tölthetünk.

Igazítás. Mult szám 514. oldala első hasábján 33 sorban „olvastatnunk” helyett olv. orvosoltatnunk; második hasábján 16. sorban „tündérszemü” h. tündérszerü.

Ausztria.

A' délszaki státusvasuton oct. 11kén este szomorú esemény fordult elő. A' Graeczből Marburgba indult esti vonat Kalsdorf állomásán, közel Graeczhez, midőn épen az állomáshelyre futna, lebiczent a' sínről, mi által a' mozgony felfordult s egy pár teherkocsi tetemesen megsérült. A' mozgony felfordulása következtében egy mérnökiség a' zonnal életét veszté, míg egy fűtő olly súlyosan megsérült, hogy nemsokára lelkét kiadá. A' többi kocsival közölt erős rázkodás következtében öt utazó, noha csak csekélyszerű sérülést szenvedett.

Amerika.

Mexico Polk ajánlatait a' békeszerződést illetőleg visszautasította, mit a' Washington Union következő szavakban tesz közzé: „a' mexicói kormány elhatározta, az elnök (Polk) békealkudozási értekezvényeit az alkotmányzó mexicói congressus elibe terjeszteni, mely a' mint hiszszük, december elején fog egybegyűlni. Minél mélyebben pillantunk a' mexicói diplomatiába, annál inkább meggyőződünk, miszerint a' háborut egész erőlyességgel szükség folytatnunk. Ezen utat követendi is hihetőleg a' kormány.” — Yucatan tudósítások szerint az ottani elnök Barbacheno augustus végével egy három cikkből álló rendelvényt bocsátott ki, mely is következőleg hangzik: 1) Yucatan Santa Anát forradalmi főnökül tekintti, miután Mexicot egy valódi lag szabad kormány kezei közt ohajtaná látni, s minden egyeduralkodási gondolattól irtózik; 2) Yucatan semleges állapotát fentartandja, s az elváláskor megkezdett utat folytatandja; 3) mihelyt Mexico szabad, tartós kormányt őrveneni fog, Yucatan kiegészítő részül a' mexicói köztársasághoz csatlakozandik, előre föltéve, miszerint az 1843ki december hónapban hozott rendezések megtartatván, a' barátságos hatalmak irányábani semlegessége elismertetik. A' canadai tudósítások jelentéktelenek.

Portugália.

Rendkívüli gyorsfutár Madridba nagyon fontos hirt hozott. Portugáliában ellenforradalom történt. A' királynó oct. 6kán az egész miniszterséget elbocsátotta és Saldanha marquist bizta meg új kabinet alakításra. Saldanha marquist 7kén már megválasztá társait: Farinho urat kegyelem és igazsági, Portugal de Castrót tengerészeti s Oliveirát belügyi miniszterré. Ezen kinevezések igen megnyugtatók s tetszenek minden rendbarátnak. Az új kabinet forradalmat az új miniszterektől aláírt királyi nyilatkozvány tette közzé, mely is az eddigi miniszterséget számos szemrehányással tetézi a' nélkül azonban, hogy az okokat elősorolná. A' nép csupán az adófölemelési s bátorléti törvény megszüntetését kívánta, de nem alkotványsemmisítést s megsértését minden törvénynek. A' királynó elismeré azon örvény mélységét, melybe a' dicsó mult egész nyerevényét, sőt az egész nemzet létét dönteni akarták. A' nyugtalanság kiáltása minden oldalról fenhangzott, miszerint az ó kötelessége: az alkotvány s fejtlenység közé állani. Ezen alkotvány javításokat kíván szükségképen ugyan, de senki sincs felhatalmazva annak királyi rendelvény általi eltörlésére. Haladék nélkül kir. biztosságok fognak egész országszerte küldetni, a' nép panaszaival előadásai kihallgatásul stb. E' nyilatkozvány végén van aztán a' minisztereket elbocsátó kir. rendelvény.

Egy lissaboni levél a' portugál palotaforradalomról oct. 7kéről következőleg ír: „tegnap este egy katonai zendülés tört ki. Costa Cabral nevet ugyan nem említették, mindazáltal valamennyi cabralista vón a' lázongásban részt. Saldanha vezérle, Terceira herczeggel egyetértve, s felsőbb befolyás alatt a' mozgalmat. Az egész jelenet abban állt, hogy az alkotványt négyszer megéjenezték, s a' zendülők, számra mintegy 1500an, a' kereskedelmi téren gyűltek

össze; de ez nem fog sokáig tartani; a' tartományok el nem türik a' gyalázatot, hogy egy maroknyi csapat bátorkodott a' türelem és szabadság zászlóját feltűzni. Soha sem gyűlöltek nagyobb mértékben a' cabralok kormányzatát.”

Spanyolország.

Bulwer a' spanyol kormányánál új óvást nyújtott be Montpensier házassága ellen. Ezen óvás oda terjed, miszerint a' britt kormány vonakodni fog az ezen házasságból származandó gyermekek jogait a' spanyol koronához elismerni. Mire a' Standard következő megjegyzést teszi: „Való lehet é ez? Hallottak é valamit a' történetben hasonló tiltakozásról? Elhallgatjuk a' nagy bántalmat, melyet illetlen fenyegetőzés által a' francia királyi családon ejtenek; de mit mondjunk azon tiltakozásról, mely, ha csakugyan megállana, minket vagy gyermekeinket Francia és Spanyolországgal — sőt hihetőleg tán egész Európával okvetlen háboruba bonyolítva? Minél hamarabb haza hívják Bulwert, annál jobb reánk nézve.” — Oct. 3kai hírek szerint Estremadura tartomány szerföltt fel volt Franciaország ellen ingerülve, s nyílt lázadástól tartottak ott immár. Nem valószínű ugyan, hogy a' tartományi főváros Bajadóz, hol erős őrség van egy a' mostani kormányhoz ragaszkodó parancsnok alatt, kezdeni fogná a' zendülést, de nyilatkozványhozi csatlakozása bizonyos.

Királynői rendelvény következtében Izabella férje király címet nyer. Krisztina férje közvetlen a' spanyol infansok utáni ranggal fog diszittetni. Bresson legöregebbik fija első osztályu grand méltósággal és Santa Isabelláról nevezett hercegi címmel ruházott fel. Még számos egyéb kegyelem s rendosztás volt hirdetve — csak semmi büntetés. Az angol követség tagjai sem a' szerencsekivánások, sem az ünnepélyes egybekelésnél nem jelentek meg. Csak az oct. 12kén tartott kézesókolásnál mutatkozott először a' britt követ, ki addigelő minden ünnepélytől visszavonult. A' Heraldó a' büntetés elmaradta miatti nyugtalanságot következőleg igyekszik csilapítani: a' királynó bizonyosan nem engedendi ez öröm s ünnepélynapokat a' nélkül lefolyni, hogy vigasztalást öntsön azon számos családba, melyeknek tagjai börtön vagy száműzetésben sinlenek. A' Clamor Publico gunylólag úgy vélekedik, miszerint az rendin is van, hogy előbb a' Madridba érkezett francziák kaptak ajándékot s rangokra emeltettek — még a' francia követnek kiskoru gyermeke is grandnak nevezetett ki — csak később fognak majd a' spanyolok eszökebe jutni.

Madridból oct. 15kéről írják: a' bünbocsánati rendelvet ma azért nem hirdették ki, mert a' királynó tegnap La Granjába utazott, mielőtt a' minisztertanács, mely e' kegyelemirát alaponásait határozottan megállapítá, ülését bevégezte. Holnap reggel vissza jó Madridba a' királynó, s hihetőleg egy külön lapja a' Gacetának azon pillanatban, midőn a' királynó a' bikaviadalra menend a' Plaza Mayorra, fogja a' büntetést közzé tenni. — Montpensier herceg a' madridi corrigidornak 6 ezer durost (30 ezer frankot) küldött, donna Luiza infansnővel egybekelése emlékére kiosztásul a' város szegényei közt. Ezenkívül Gor herczegnőnek, mint ajótékonyasági négyzet elnöknőjének, 5000 frankot adott át, használatul a' nevezett egyet céljaira. — A' male herceg oct. 19kén távozik Madridból Franciaországba vissza. Párizsból érkezett hivatalos tudósítások készitik a' herczeget hamarabb elmenni innen mint Montpensiert és nejét. Utóbbiak f. hó 28káiig mulatnak udvarunkban. Az ünnepélyek folyvást tartanak, a' kir. palota már ötször világitattott ki. A' házak még folyvást fölékítvék, mint ó felsége összehelése napján.

Dánia.

Oct. 13dikai kieli hírek szerint a' felsőbb fölebbviteli törvényszék Olshausen perében előleges határozatot hozott. A' vádolt e' szerint a' fogságból tüstint kibocsátandó és szabadságba visszahelyeztetendő, mi azonban a' vizsgálat további folyamát nem akadályoztatja.

Schweiz.

Meghatónak festik azon pillanatot, midőn oct. 9kén az ideiglenes köztanács mint főhatalom a' városházat elfoglalá, s a' státustanácsi terembe lépett, hol a' különben annyira tisztelt férfiak halványan és szótlanul ülének; innen a' köztanács az öszszegyűlt nagytanács gyűlésterembe lépett s azt elosztottnak nyilatkozttá ki. — Egy kormányi rendelet felszólítja a' házbirtokosokat, miszerint a' forrongás alatt szenvedett károkat a' hatóságnaí bejelentésék. Halomás szerint az öszszes kár másfél millió frankon felül tétetik. Rilliet ezredes, egyike az ideiglenes kormány legjelentékenyebb tagjainak, oct. 12kén napi parancsot bocsátott ki, melyben a' pártokat tárgyhoz illőleg iparkodik egymással kiengesztelni, flygelmezteti közös származásukra s a' genfiak hazájok iránti közszeretetőkre, különösen pedig béke és szigorú rendre inti őket, mely a' városnak elannyira szükséges. A' genfi forradalmat Lausannében 101 álgylövővel ünnepelték. Számos waadtlandi jelent meő

oct. 12kén Genfben, az idevaló rokonérműekkel a' forradalmat megünneplendők. — Genf sorsa tehát belsőleg pillanatig el van döntve; a' forradalomból származott kormány igyekezni fog, mennyiben csak lehetséges, a' rendet, békét s jogot minden háborgás ellen fentartani. De vajjon a' kanton külbékéje is olly könnyen lesz é fentartható? Vajjon Franciaország és Szardínia nem fognak é föllépni s vissza követelni azon birtokrészeket, mikről ugyan egykor lemondani kényszerültek, miket azonban a' jelen, egészen más alapon nyugvó kormányánál hagyni nem hajlandók, főleg ha ezen elszakított kerületek vallási vagy politikai okokból kívánják a' viszsakeblezést régi hazájokba. —

Genf oct. 15. Folyvást béke s rend uralkodik. Csak a' megrongált hidak és házakon munka emlékeztet még a' nyolcz nap előtti tüzes villongásra vissza. Az időközi kormány folyvást bölcösen s mérsékeltlen viseli magát. Minden jól megy, ha a' nagy tanács választási nap nyugalmasan foly le. Szoros vizsgálat után kisült, miszerint az öszszközésben mindkét részről elestek száma 10 egyedre rug, azonban még néhány sebesült van, kiknek felgyógyulásához igen csekély a' remény. Könnyebben sérültek mintegy 70—80-nan vannak mindkét oldalról. Öszszehasonlítva ezt az álgylövészek számával, mely 142re tétetik, még nem találhatik nagynak a' főntebbi öszszeg, főleg miután a' gyökeresdi részen csak 2 a' halott s 7—8 a' sebesült. A' mit onnan magyarázhatni meg, mert a' külvárosban csak házak és falak megöl lődöztek, míg a' kormányi csapatok lövéseit majd nem kizárólag a' torlaszok ellen intézték. Itt általános a' hiedelem, miszerint Freiburg, Basel, Neuburg és Wallisban hasonló mozgalmak fognak előfordulni; Freiburgra nézve még a' napot is (oct. 20.) meghatároztták már. Halomás szerint a' francia követ Párizsból jegyzéket kapott, mely a' francia kormány a' legutóbbi forradalom fölötti roszalását foglalja magában. Oct. 17kei hírek szerint következő nap valának tartandók a' nagy tanácsi új választások. A' város 44, a' vidék 49 követet választ.

A' közönséges schweizi hirlap Bernből oct. 19kéről következőt közöl: tegnapelőtt f. hó 17ke délután óta városunk egy ingerültség színhelyévé lón, mely óránkint komolyabb jellemet vón fel. Szemtanukul közöljük röviden az eseményeket, előbb azonban eredetökre térünk vissza. Már néhány hét óta nagy elégtelenség uralkodék az itteni szegényebb lakosság közt azon tény miatt, hogy heti vásárnapokon a' városi lakosság nagy ártalmára Wistenlachból alkuszok jelentek meg felvásárlásra. Szintugy a' kenyérár mindinkább növekvése annál nagyobb aggodalmat s kedvetlenséget okozott, minthogy a' kormány nem sietett kora gabnabevásárlás által a' növekvő szükségnek elejét venni. Természetes követkevénye ezen igen aggasztó drágaságrai kilitásoknak volt a' schützenmattei népgyűlés, melyben határozottat: kéresek meg a' kormánytanács, miszerint ovó rendszabályokat hozasson a' mindinkább elharapozó uzsora, különösen pedig a' rendőrség által, több oldalú s ismételt panaszok daczára is még folyvást elnézett felvásárlás megszüntetésére. Legutóbbi pénteken a' számos aláíróval ellátott s a' felvásárlás ellen tilalomparancs vagy legalább korlátozó rendszabályért esedező kérelmét lakosságunknak a' kormánytanács, minden illetők legnagyobb bámulására, 6 szóval 2 ellen visszautasította. Ezen határozat csakhamar tudomására jutott a' közönségnek s könnyen előre volt látható, miszerint a' benyomás, melyet mellőzése egy olly igazság alapon, sőt még egy, a' kormánytól már 1835ben kibocsátott hasonló rendeleten nyugvó kérelemnek, aláírójnál s áltálján fogva az egész szegényebb osztálynál legnagyobb elégtelenségre vezetend. Midőn tehát utolsó szombaton a' heti s egyéb vásárnapokon szokottan megjelenő alkuszok szekereikkel ismét a' városba jöttek, a' dolgozó néposztályban rendkívüli mozgalom tapasztaltott. Végre déli 12—1 óra közt a' medvefogó istállóinál létező wistenlachi szekereket egy csoport nép megtámadta, s azok tartalmát, u. m. álmát stb. vagy az utcára szórta vagy elvitte, a' szekereket részint szétrombolták s tulajdonosaikat tényleges bántalmakkal illették. A' rendőrség közbe akart lépni, de fútytyók, szidalmak és fenyegetődzések közt, szinte ténylegesen megtámadtatva, visszavonulni kényszerült. Egy osztály ujoncz ment aztán szuronyokkal a' megtámadók ellen. De az elkeserültség pillanatonkint növekedett. Mindazáltal még is sikerült az é' közben megerősülten visszaérkezett rendőrségnek egyikét a' legnagyobb lármázóknak elfogni s a' rendőrhelyre vinni. Kalmárczében a' wistenlachi nőknek öszszes szólókészletét utcára hányták s vagy öszszetaposták vagy fölették. Innen több pékbolt-hoz mentek, miknek tulajdonosai a' schützenmattei gyűlésen s azóta némelly meggondolatlan kifejezésekkel éltek a' kenyérért illetőleg, s ezek közt névszerint Rindlisbacher péket támadták meg, minden ablakait betörték s öszszes süteményét elhordták. Hasonlót akartak egy másik péknél is elkövetni, mi azonban nem sikerült, miután ez, valamint a' többi pék is boltjaikat e' közben mind bezárták, noha de-

monstrációk, láma's feryezetőzés nem híjánzóttak. Mintegy 4—500 ember állhatott ekkor együtt az aarbergi utcában, kiknek tán fele csupa kandságból gyűlt oda. Ezen, Bern városban eddigelő nem tapasztalt ingerültség a többilakosságnál is nem alaptalan aggodalmat szűlt, főleg miután az ostromlók közt ittott nyilatkozatok hallatszottak, mik további kihágásokat: zsákmányolást, gyujtogatást 's több efféléket gyanítottak; 's mintán a' közbátorlétet az elégülltenek folyton szaporodó száma nem csekély mértékben veszélyeztetni látszék, délután felsőbb parancsra polgárórség rendezkedett, mely este felé több ponton órálomást képezett. Ugyanazon idő tájban a' kormányi helytartó, ki magát eddigelő nem látta, a' tanuló kart fegyver alá rendelteté. 5 órák a' lövésrétén (Schützenmatte) nagy gyülekezet tartatott, mely is követséget küldött a' városháznál öszszejött kormányhoz, a' határozat visszavétele iránt. 8 órák a' kormányi helytartó valamennyi kávéház bezáratását parancsolá. Ejen át számos czirkáló járta be a' város — a' réten is, hol hir szerint némely molnárokat 's molnárépületeket akartak megtámadni, órizet állított fel. Várakozás ellen az éjszaka nyugalmasan folyt le.

Vasárnap oct. 18. Már kora reggel nyomultak órhadok minden oldalról a' városba, melyeket a' közbátorlét fentartására 's a' kormány ótalmára még azon éjen berendelének. Daczára a' szakadatlan esőnek ujjolag nagy mozgalom uralkodott a' városban. Elfogatásokról beszéltek, mik állítólag a' lefolyt éjen történtek, névszerint hogy Fetscherin volt kormánytanácsos 's Haller tudor, az értesítő szerkesztője, mint lázítók vezettettek legyen a' fogságba. Elsőt illetőleg csakugyan úgy áll a' dolog; Haller ellenben, miután magát a' hatóság előtt igazolta, ismét szabadon bocsáttatott, valamint később Fetscherin is. A' kormánytanács egy nyilatkozványt, melyben a' közlegő drágaság miatti túlságos aggodalmat legyőzni iparkodik, 's a' máris hozott rendszabályok és élelemszer vásárlásokról tudósít, ragasztatott falak és oszlopokra; de ez kevés nyugalmat látszék előidézni. Ujjab öszszejövetelek tartattak, főleg a' gabnacsarnok téren, 's minden új vézre mutatott, mely el sem is maradt; mert midőn 11 1/2 óra után egy lovas vadászosztály, Linden órnagy vezérlete alatt, a' gabnacsarnoktérről a' népet elhajtani akarta, nagyszámu fiatal sühederek, napszámok, kézművesek 'stb. fűtytyök és kövekkel fogadták azt. Most valóban komoly fordulatot vón a' dolog. A' gabnacsarnoktéren öszszegyűlt sokaságot a' lovasság több ízben visszanyomá, 's így erővel akadályoztatá meg tartatását az ismételve megkísérlött népgyűlésnek, melyben ujjabban akartak tanácskozni a' kormányhoz intézendő kérelem iránt. E' közben egy, kartácsokkal töltött hatfontos álgytelep állítottatott fel a' piacon 's a' lázadási törvény kihirdetetett. A' kanócok égtek, 's a' fenyegető önviselet mellett, mit a' népcsoportok a' fegyveres hatalom irányában mutattak, elkerülhetlennek látszott mármár a' vérontás, mert már a' pattantyusságot is járdakövekkel kezdé hajigálni a' tömeg. Azonban az utánnyomult gyalogság 's polgárórségnek sikerült a' néptömeget lassankint visszaszorítani, mire a' téren minden bejárás elzárattott. A' jelenvoltaknak valószínűleg nagyobb száma munkáttan nézőkből látszék állani,

kik is nemsókára egy óra mulva a' hozzájuk intézett felszólításnak engedve, esendesen haza tértenek. 2 órákor valamennyi fogadó bezáratott, 's valamivel később a' hetedik zászlóalj nyomult be. Este felé ismét esendes lón a' város, 's az utcák ismét megnyitattak a' közlekedésnek. Hogy a' szombati mozgalom hasonlag politikai szellemelátszék felvenni akarni, némileg azon körülményből világos, miszerint a' lömbölő néptömeg Lecker és Stähli paszományosok házára is rohant. A' megtámadókat azonban néhány bátorlelkű fiatal, kik derék fűtykösökkel el valának látva, visszazaverte. Tegnap a' közbéke nem háborított meg; 's remélhetni, miszerint a' netalán ismét előforduló lázongást a' városban jelenlevő katonaság 's folyton szaporodó polgárórség erőlyesen el fogná nyomni. Eddigelő számos elfogatás ment véghez; hallomás szerint a' rendórség nyugalmas néző szerepet játszott polgárokat is, mint gyanusakat a' lázadásbani részvételtől, fogatott el. Az alkotmánybarát, azon véleményben van, hogy élelemszeri szükség 's a' felvásárlás fölötti panaszok, mik a' szegénység soraiból hallatszottak, bizonyos oldalról tápláltatnak, 's hogy ama panaszok csak előlázására szolgálnak a' dolgok új helyzete ellen intézett felforgatási terveknek. A' berni hirlap is erősen állítja, miszerint aristokraták rejlenek a' mozgalom mögött! — A' berni községtanács tegnap a' közrend érdekében védelmést határozott a' kormánytanácsnál az „alkotvány barát” 's berni hirlap azon roszakaratu állításai ellen, mintha az itteni lakosok tiszteletes osztálya indította vagy vezérelte volna az előfordult rendtelenségeket.

Gen f oct. 19. Francia és szardiniai seregek előnyomulása kantonunk határáhozott nagy ingerültséget okoz 's nagyszámu kalandos hírek költésére szolgál alkalmul. Holnap innen is mennek sereg a' határok felé. E' közben a' választások élénkül folynak 's a' katolikusok rendkívüli szavazatsúlyt nyerendni látszanak, melypárt tevékenysége sokaktól eddigelő tekintetbe sem vétetett.

Freiburgból következők írnak: résen állunk. Erős órállomások foglalják el a' város kapukat 's négy álgyu torka tátong a' városház előtt; a' parancsnokló tisztnek nem szabad az álgytelepeket elhagyni; a' polgárkatonaság is hadilábon áll. Mind ez városunk magányos utcáinak élénk tekintetet ad.

Nemcsak Luzernben fel vannak a' katolikusok ingerülve, hanem Wallis és Freiburgban is elővigyázati rendszabályokat hoznak. Freiburgban a' kormány három gyalog századot 's egy telep pattantyusságot hivatott be 's új honvédelmi sereget szándékozik alakítani. Hallomás szerint Murten kerület fenyegető állásba helyezkedik, létesítendő követelését, miszerint a' kanton a' külön-szövetség-től visszalépjen.

Elegyhír.

Az amerikai villanyüregnyedék statistikája következő: Albanyból Buffalóba tökéletesen kész 350 angol mérföld; Ujyorkból Bostonba (tökéletesen kész) 220 m. Ujyorkból Albanyba (tökéletesen bevezett aug. 1-jétől) 150 m. Ujyorkból Washingtonba (naponkinti munkában) 230 m. Washingtonból Baltimoréba (tökéletes) 40 m. Baltimoré-

ból Philadelphiába (tökél.) 97 m. Philadelphiából Ujyorkba (tökél.) 88 m. Ujyorkból Ujhavenbe (tökél.) 84 m. Ujhavenből Hartfordba (tökél.) 30 m. Hartfordból Springfieldbe 20 m. Springfieldből Bostonba (tökél.) 98 m. Albanyból Rochesterbe (tökél.) 252 m. Öszszesen 1656 angol mérföld. A' dolog már a' hirlapokra is mutatta hatását, miután azoknak, melyek a' sürgönydehírek közlésére alkalmas helyen kijönnek, előfizetők háromszor annyira megszaporodtak, míg ellenben mások nagy részét elveszték előfizetőknek.

Washington Irving, lelépett éjszakamerikai követ Madridban, Spanyolországban tartózkodását „Mahomed történetének” irására használta, melyet a' granadai, cordovai 'stb. könyv és levéltárakban találtató arab segédforrások nyomán készített, 's melyet nem sokára hazájába visszatérése után közre szándékozik bocsátni.

Magyarország öszszes bányatermekeinek pénzértéke é v e n k i n t 6,485,964 fra rug, Erdélyországé pedig 1,764,227 fra pengő pénzben.

Az angol kormány a' parlament öszszzehívását nov. hónapra határozta, főleg a' gyámolítási bill hiányait javítandó 's Irland számára ujjab, hathatós segély rendszabályokat hozandó.

Saldanha marquis portugál miniszter elbocsáttatásáért folyamodott, mely azonban még el nem fogadtatott. A' miguelista mozgalmak Portugáliában végkép siker nélkül maradtak.

Az epemirigy Teheranban ang. végéig még nem szűnt meg; az áldozatok száma 6 ezerre tétetett; a' ragály a' kaspi tenger felé veszi útját 's orosz tartományokhoz közeleg.

Sept. 27-dikén halt meg Londonban élete 87-dik évében Clarkson, egyike az emberi nem legnagyobbjövőinek, ő 's Wilberforce voltak az elsők, kik a' néger rabszolgák felszabadítását indítványozák.

Ujjab rendőri parancs következtében Varsóban minden kereskedelmi, kézművesi 'stb. bolt 's raktárczimereket 14 nap alatt orosz nyelvre kell átírni. Nem csekély csapás ez a' varsói lakosságra, miután ennek nagy része mitsem ért oroszul, 's mégis hasonló rendőrintézkedések egész nyomatlóssággal hirdettetnek. Rendelet áthágás esetében mindenki büntetés alá van vetve, millyet önkény szerint egész a' személyes fogságig emelhetni.

A' Cöbden megjelenté következtében életbe léptetett szabad kereskedelmi egyet ellensúlyaul Elbeufben (Angliában) számos tagú társaság alakult a' nemzeti ipar védelmére. —

Rio Janeiroban szárnyaló hírek szerint a' francia 's angol kormány késznek mutatkozott a' Rosas által tett előterjesztés elfogadására, mely is a' keleti köztársaságok 's argentin republica közt ferforgó villongások kiegyenlítését tárgyazza.

Sir John Ross, kis „Mary” hajóján 14 nap alatt, Helsingörből, viharos 's fáradtságteljes utazás után, Londonba érkezett, hol is magasztalások között csudálat és bámulattal fogadtatott.

Madridban Montpensier herceg házassága ellen állítólag petitio kering 's már 15 ezer aláíró találkozott reá.

87ik szám.

É R T E S Í T Ó .

1846.

Hirdetés.

Alólirt hivatalnak van szerencséje egész tisztelettel az első cs. kir. szab. gőzhajótársaság t. cz. részvényeseinek jelteni: hogy a' f. é. sept. 22. Bécsben tartott közgyűlésnek jegyzőkönyve ugyanott naponkint átvethető. Pesten, oct. 21. 1846.
A' Dunagőzhajózási hivatal által.

F ö l s z ó l í t á s

a' magyar kereskedelmi társaság nevében.

Igazgató ifj. Szabó Pál a' f. h. 21-én megszökvén, e' sajnálatos esemény következtében mind magának a' kereskedelmi társaságnak, mind azoknak, kikkel üzleti öszszeköttetésben áll. közös érdekük hozza magával, hogy a' társaságnak activ és passiv állapota, és különösen a' volt igazgató által a' társaság rovására a' legközelebbi időkben írható kötelezések hová hamarább biztosan meg tudassanak, 's teljes világosságba hozassanak: miszerint a' dolgok valódi állásához képest czélszerű intézkedések tétethessenek. — Ennélfogva: mind azok, kik a' magyar kereskedelmi társaság irányában bár minémü követelést igénylenek, ezennel fölhivatnak, hogy követeléseiket velünk alólirtakkal a' folyó évi november 30-ik napjáig tudatni sziveskedjenek; ellenkező esetben volt-igazgató Szabó Pál által elvállalt kötelezettségek, melyek azon napig be nem küldetnek, figyelembe vétetni nem fognak. Kelt Pesten october 25. 1846.
A' m. kereskedelmi társaság igazgató választmánya. 1-3

Gyári jelentés.

A' zajugróezi posztógyár igazgatóságának szerencséje van a' tisztelt közönségnek tudtul adni, hogy mindennemü gyártványainak raktára Pesten szinháztér Lepora-réle 5-ik sz. a. házban f. évi novemb. 1-jén megnyitattik, 's ezen időtől fogva, minden pesti vásáron nyitva álland, és a' közönség eddig tanusított bizalmának ezentul is

lehetőleg megfelelni törekedendik. — Kelt Zay-Ugróczon, 1846. évi octob. hó 12-kén a' zajugróezi posztógyár igazgatósága. 1—2

Tanszéki pályázat.

Folyó évi mindszenthő 13-án 38,903. szám alatt kelt kegyes intézvény következtében a' pesti magyar királyi tudományi egyetemnél megírult magyar nyelv és irodalom tanszékének betöltésére, a' bölcsészeti kar előtt Pesten tartandó esődületi pályázat határnapjaul 1847-ik évi mártius 30-ika tüzetett ki. Kelt Pesten 1846-ik évi october hó 26-án. V a r g a y K á r o l y m. k. Egyetemi helyettes tanácsjegyző. 2—3

Pesten Eggenberger József és fia könyvárusoknál, 's általuk a' hazabani minden könyvárusnál kapható:
Szegény gyermekek könyve. Nádor ő cs. kir. főhercegsége felszázados hivatalkodása kedves emlékére. Irta F e g e t e J á n o s. Ára közönséges papíron 's kőíve 6 kr; velinen 's kőíve 24 kr. p. p. 3—3

E' könyvecskét — melyből tek. Vas megye lelkes karai és rendei folyó év sept. havában tartott közgyűlésökben, szegény gyermekek közti kiosztásul, 600 példányt rendeltek meg — a' főtisztelendő klerus, a' tekintetes megyék, földes urak, iskolai előljárók, tanító-figyelmebe, partfogásába ajánlani bátorokodunk. 3—3

Két vízerömüi sajtó

Két tökéletesen jó állapotban lévő, 's különösen Stearin gyertyagyártásra alkalmas **Vízerömüi sajtó** az ó-budai hajógyárban eladandó, 's hol naponként megsemlélhető. A. O. val jegyzett írásbeli tudósításokra is adatik kimerítő felelet. Bővebb értesítést vehetni az igazgatóságnál Ó-Budán. — 2—3

Dunavizállás: Budán, oct. 16-án: 5' 9" 6" az 0 felett.